

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่เสริมสร้างและพัฒนาคนในด้านต่างๆ ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสังคม การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการแก้ปัญหาดังแต่ฐานรากของสังคมและพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพสามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ดังนั้นการพัฒนาศักยภาพคนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาก่อนการพัฒนาอื่นๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2542 : 1) ซึ่งก็หมายถึงความจำเป็นที่จะต้องการพัฒนาด้านการศึกษาก่อนเพื่อการพัฒนาคุณภาพคนในลำดับต่อไป

ในอดีตการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของไทยอยู่ในสถาบันการศึกษา 4 กลุ่ม คือ บ้าน วัด วัง และชุมชนร่วมกันดูแลให้การศึกษาและรับผิดชอบการจัดการศึกษากันเอง ต่อมาในยุคของ การขยายอิทธิพลของชาวตะวันตก สังคมไทยต้องปรับตัวเพื่อรับกับความรู้และวิชาการใหม่ๆ เกิดการเรียนรู้ แนวคิด วิธีการและอาชีพใหม่ๆ โรงเรียนจึงเกิดขึ้นเพื่อรองรับการให้การศึกษาและอบรมอาชีพสมัยใหม่ เป็นแหล่งวิชาการที่ทันสมัย ซึ่งสถาบันการศึกษาเดิมไม่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง รวดเร็วและทันกับการเปลี่ยนแปลง การศึกษาในรูปแบบบ้าน วัด วัง จึงค่อยๆ ลดความสำคัญลงไปเรื่อยๆ จนในที่สุดการศึกษาจึงขึ้นอยู่กับโรงเรียน เป็นต้น มาถือเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งแรก ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือ การรวมศูนย์การศึกษาจากหลายๆ ส่วนในสังคมเข้าสู่โรงเรียนเป็นหลัก (ไพฑูริย์ สนิทรัตน์. 2543 : 1 - 3)

ปัจจุบันยุคโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีทำให้เกิดความรู้อย่างหลากหลายและเผยแพร่อย่างกว้างขวางรวดเร็ว โรงเรียนจึงไม่ใช่แหล่งความรู้เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก โดยกำหนดให้รัฐส่งเสริม สนับสนุนให้เอกชน จัดการศึกษาตามบทบัญญัติมาตรา 81 และการจัดการศึกษาอบรมจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามมาตรา 43 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 14, 25)

นอกจากนี้การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญถือเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่สองเป็นการเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการจัดการศึกษาที่เคยอยู่กับโรงเรียนมาสู่สังคมที่กว้างขวางและหลากหลายมากขึ้น เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่ได้ผูกขาดกับโรงเรียนเพียงอย่างเดียว ชุมชน สังคม บ้าน วัด และสถานประกอบการสามารถจัดการศึกษาได้ทั้งในระบบ นอกกระบวน และตามอัธยาศัย การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ชุมชน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และการจัดการศึกษาต้องสนองตอบต่อชุมชนมากขึ้น โดยที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 1 มาตรา 8(2) การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนตาม มาตรา 9(6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : 8 - 9) ในหมวด 5 ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน ได้กำหนดให้สถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคลตาม มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18(2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิมีหน้าที่เช่นเดียวกับ คณะกรรมการสถานศึกษาของรัฐ มีอิสระในการบริหารจัดการ ภายใต้การกำกับ ติดตาม และการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐตามมาตรา 43 (คำชี้แจงประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. 2542 : 27 - 28) ซึ่งแต่เดิมสถานศึกษาเอกชนขั้นพื้นฐานจะมีส่วนน้อยมากที่จะจัดการศึกษาในรูปแบบของนิติบุคคล ดังนั้นการที่สถานศึกษาเอกชนทุกแห่งต้องเป็นนิติบุคคล และการบริหารจัดการต้องดำเนินงานในรูปคณะกรรมการสถานศึกษา โดยต้องมีสัดส่วนของคณะกรรมการมาจากบุคคลอีกหลายฝ่ายในชุมชน องค์กรของชุมชน ผู้ปกครอง ครู และองค์กรเอกชนอื่นได้มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการกำกับ สนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน เพื่อช่วยกำกับ สนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาได้ดำเนินการให้นักเรียนเป็นนักเรียนที่ต้องการของชุมชนนั้น เป็นวิธีการที่จะทำให้สถานศึกษาเอกชนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองไปสู่คุณภาพและมาตรฐานได้ดียิ่งขึ้น

ในการจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้น เอกชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการให้บริการทางการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่รัฐไม่สามารถจัดได้ หรือจัดได้ไม่เพียงพอ เนื่องจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร ซึ่งในปีการศึกษา 2542 เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ร้อยละ 15 สำหรับการจัดการศึกษานอกกระบวนโรงเรียนก็มีการขยายตัวมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2542 : 3)

เอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และประสบผลสำเร็จในบางส่วน จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการศึกษาเอกชนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น หากวิเคราะห์ปัญหาการจัดการศึกษาเอกชนจะพบว่า มีปัญหาอยู่หลายประการทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ และจากภาคเอกชนเอง ปัญหาที่มาจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่า แม้รัฐจะกำหนดนโยบายให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติรัฐไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของเอกชน และไม่ปฏิบัติตามนโยบายในการส่งเสริมเอกชนอย่างแท้จริง ส่วนปัญหาที่มาจากภาคเอกชน พบว่า ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากผู้ประกอบการและชุมชนไม่เข้าใจการจัดการศึกษาและไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้จึงมีน้อย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2542 : 28 - 29) จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งของปัญหาในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเอกชน

สถานการณ์ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองยังอยู่ในสภาพล้าหลัง โรงเรียนในประเทศไทยส่วนมากยังไม่เปิดโรงเรียนเพื่อจะต้อนรับความร่วมมือจากผู้ปกครองอย่างแท้จริง การเชิญผู้ปกครองไปร่วมประชุมมักจะเป็นการแจ้งเรื่องราวต่างๆ ให้ผู้ปกครองทราบ มากกว่าจะรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอจากผู้ปกครอง การเชิญผู้ปกครองให้เข้าร่วมเป็นกรรมการของโรงเรียนก็มีไม่เพื่อรับทราบรับฟังความคิดเห็น หรือ ข้อเสนอแนะ มักจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อการหารายได้เข้าอุดหนุนโรงเรียนมากกว่า (สงบ ประเสริฐพันธุ์. 2543 : 12 - 13) ในด้านของผู้ปกครอง ส่วนใหญ่ไม่มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ บางคนขาดความรู้ความเข้าใจในผลของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง บางคนขาดความสนใจเอาใจใส่ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ อาจมีสาเหตุจากปัจจัยหลายด้านที่ทำให้การปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องเปิดกว้างและยอมรับความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ

เพื่อให้การจัดการศึกษาเอกชนมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ และสอดคล้องกับกรอบแนวทางในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ที่มุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2542 : 8) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการเป็นการศึกษาตลอดชีวิต การเปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง พัฒนาหลักสูตรที่หลากหลายยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนการกระตุ้นส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษามีความพร้อมและสนใจร่วมจัดการศึกษา ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จึงเป็นวิธีการที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องตระหนัก และดำเนินการให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

จากการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่นำร่องปฏิรูปการศึกษาจังหวัดชลบุรี พบว่า ในการดำเนินการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีทั้งสถานศึกษาจากภาครัฐและเอกชนนั้น ภารกิจที่ปฏิบัติกรวางแผนน้อย คือ การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาได้วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และเสนอแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปัญหาของโรงเรียนที่พบเหมือนกัน คือ ขาดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินการสรุปผลอย่างเป็นระบบ คณะกรรมการสถานศึกษาไม่มีเวลาในการดำเนินการติดตาม ตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ขาดความเข้าใจอันดีของผู้ปกครอง/ชุมชนในการมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตร (วิไลลักษณ์ แก้วจินดา, 2546 : 133)

จากสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น ชุมชนและประชาชนเข้าร่วมในการจัดการศึกษา โดยเป็นผู้แทนในคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดชลบุรีครบทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป โดยมุ่งศึกษาที่ประเด็นระดับของการมีส่วนร่วม ลักษณะของการมีส่วนร่วม รวมถึงปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการกับสถานศึกษา เพื่อจะช่วยให้สถานศึกษาได้ทราบถึงข้อเท็จจริง และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา สามารถนำไปกำหนดเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความร่วมมือ การปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาอุปสรรค และการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเอกชนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี

1.2.2 เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี

1.2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี

1.2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี

1.2.5 เพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี

1.3 ความสำคัญของการวิจัย

1.3.1 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนได้รับทราบถึง ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ลักษณะของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา ตลอดจนปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา

1.3.2 ผลการวิจัยจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนได้นำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยโดยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพในสถานศึกษาเอกชน มีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1.4.1 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

- 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย
  - (1) ระดับของการมีส่วนร่วม
  - (2) ลักษณะของการมีส่วนร่วม
  - (3) ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
  - (4) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพการปฏิบัติงานตามภารกิจในสถานศึกษาเอกชน ตามแนวทางการดำเนินงานการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ สถานศึกษา ซึ่งจำแนกภารกิจออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- (1) ด้านวิชาการ
  - (2) ด้านงบประมาณ
  - (3) ด้านการบริหารงานบุคคล
  - (4) ด้านการบริหารทั่วไป
- 3) คณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย
- (1) ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน หรือผู้รับใบอนุญาต
  - (2) ผู้แทนผู้ปกครอง
  - (3) ผู้แทนครู
  - (4) ผู้แทนองค์กรชุมชนหรือศิษย์เก่า
  - (5) ผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนในจังหวัดชลบุรี จำนวน 105 แห่ง รวม 1,575 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาของ สถานศึกษาเอกชน จำนวน 83 แห่ง แห่งละ 5 คน รวม 415 คน

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาต่อการพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาเอกชน จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดที่ 5 ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 18 - 29) และภารกิจ การปฏิบัติงานในสถานศึกษาเอกชน โดยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดหลักๆ ดังนี้

1.5.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

- 1) ระดับของการมีส่วนร่วม
- 2) ลักษณะของการมีส่วนร่วม
- 3) ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม
- 4) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม

1.5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพการปฏิบัติงานตามภารกิจในสถานศึกษาเอกชนตามแนวทางการดำเนินงานการกระจายอำนาจ การบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษา ซึ่งจำแนกภารกิจออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านวิชาการ
- 2) ด้านงบประมาณ
- 3) ด้านการบริหารงานบุคคล
- 4) ด้านการบริหารทั่วไป

1.5.3 การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาประกอบด้วย

1) ระดับของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับของการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารจัดการศึกษาตามภารกิจการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

- (1) ระดับไม่มีส่วนร่วม
- (2) ระดับมีส่วนร่วมรับรู้
- (3) ระดับมีส่วนร่วมคิด
- (4) ระดับมีส่วนร่วมทำ
- (5) ระดับมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ

2) ลักษณะของการมีส่วนร่วม ได้แก่ เรื่องที่คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการปฏิบัติงานเพื่อการควบคุมและพัฒนาคุณภาพงานตามวงจรเดมมิ่ง (Deming's Circle) ได้แก่ การมีส่วนร่วมใน

- (1) การวางแผน (Plan)
- (2) การปฏิบัติ (Do)
- (3) การตรวจสอบ (Check)
- (4) การปรับปรุงพัฒนา (Action)

3) ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

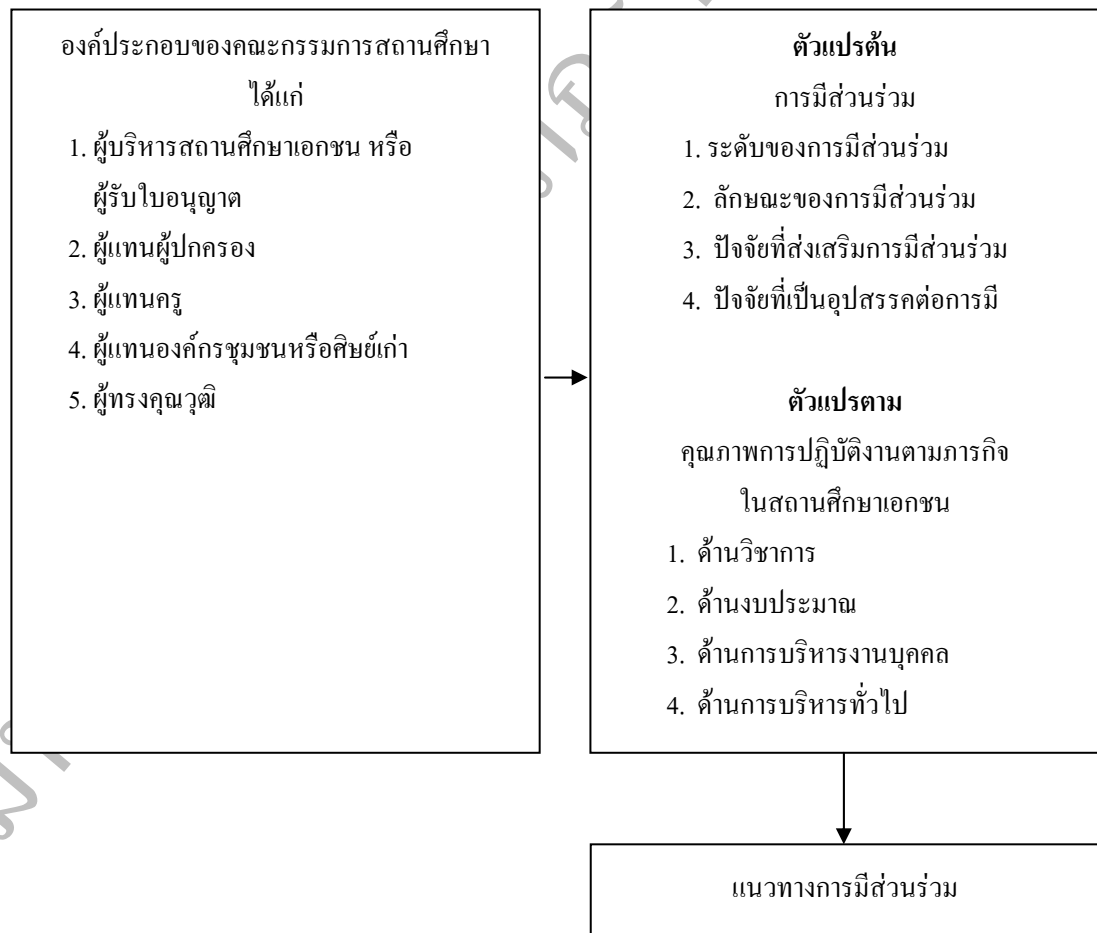
(1) ปัจจัยด้านโรงเรียน ได้แก่

- ก. คุณลักษณะของผู้บริหาร
- ข. คุณลักษณะของบุคลากรของโรงเรียน
- ค. การปฏิบัติของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษา
- ง. การปฏิบัติงานของบุคลากรและผลงานของโรงเรียน

(2) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่

- ก. คุณลักษณะของกรรมการที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา
- ข. ลักษณะของชุมชนและคนในชุมชน

ดังแสดงไว้ในภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ตรงกัน ผู้วิจัยจึงนิยามความหมายของคำในการศึกษาวิจัย ดังนี้

สถานศึกษาเอกชน หมายถึง สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดสอนสายสามัญระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง เฉพาะสถานศึกษาเอกชนในจังหวัดชลบุรี

คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง คณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อดำเนินการตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน พ.ศ. 2543

ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือผู้ที่รักษาการในตำแหน่ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้จัดการสถานศึกษาเอกชน

ผู้รับใบอนุญาต หมายถึง บุคคลที่ได้รับอนุญาตการจัดตั้งและดำเนินกิจการของโรงเรียนเอกชน

ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง กรรมการในกลุ่มผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน

ผู้แทนครู หมายถึง กรรมการในกลุ่มผู้แทนครูที่เป็นครูที่ได้รับการบรรจุแล้ว

ผู้แทนองค์กรชุมชนหรือศิษย์เก่า หมายถึง กรรมการในกลุ่มผู้แทนองค์กรชุมชน หรือผู้แทนศิษย์เก่าที่เป็นผู้ที่เคยศึกษาในโรงเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง กรรมการในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่องานด้านการศึกษาและงานด้านอื่นๆ ของโรงเรียน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาเอกชนในการบริหารและการจัดการศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2543

คุณภาพสถานศึกษาเอกชน หมายถึง คุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นสิ่งที่พึงพอใจของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

ลักษณะการมีส่วนร่วม หมายถึง บทบาทที่คณะกรรมการสถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อควบคุมและพัฒนาคุณภาพของการปฏิบัติงานตามวงจรคุณภาพเดมมิง (Deming's Circle) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action)

ระดับการมีส่วนร่วม หมายถึง ระดับของการมีส่วนร่วมซึ่งจำแนกเป็น 5 ระดับ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- 1) ระดับไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมใดๆ เลย
- 2) ระดับมีส่วนร่วมรับรู้ หมายถึง การได้รับรู้ รับทราบกิจกรรมของสถานศึกษา
- 3) ระดับมีส่วนร่วมคิด หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 4) ระดับมีส่วนร่วมทำ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ กระทำในกิจกรรมของสถานศึกษาตามที่ได้รับมอบหมาย
- 5) ระดับมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรม และร่วมประเมิน

ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม หมายถึง เหตุ หรือการกระทำใดๆ ที่สนับสนุนให้เกิดการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารและการจัดการสถานศึกษา

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม หมายถึง เหตุ หรือการกระทำใดๆ ที่เข้าไปขัดขวาง หรือไม่ทำให้เกิดการเข้าไปมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารและการจัดการสถานศึกษา

ภารกิจการปฏิบัติงานในสถานศึกษาเอกชน หมายถึง ภาระหน้าที่การปฏิบัติงานในสถานศึกษาเอกชนตามแนวทางการดำเนินงานการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่สถานศึกษา ซึ่งจำแนกภารกิจออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- 1) ด้านวิชาการ
- 2) ด้านงบประมาณ
- 3) ด้านการบริหารงานบุคคล
- 4) ด้านการบริหารทั่วไป

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง ขนาดของโรงเรียนตามเกณฑ์ในประกาศกระทรวงศึกษาธิการที่ใช้ในแนวทางการดำเนินงานการคัดเลือกนักเรียนนักศึกษา และสถานศึกษาเพื่อรับรางวัลพระราชทาน ซึ่งกำหนดขนาดของโรงเรียนในส่วนภูมิภาคไว้ ดังนี้

- 1) ขนาดเล็ก ประถมศึกษามีนักเรียนไม่เกิน 120 คน มัธยมศึกษาไม่เกิน 500 คน
- 2) ขนาดกลาง ประถมศึกษามีนักเรียนตั้งแต่ 121 - 280 คน มัธยมศึกษาตั้งแต่ 501 - 1,500 คน
- 3) ขนาดใหญ่ ประถมศึกษามีนักเรียนตั้งแต่ 281 คนขึ้นไป มัธยมศึกษาตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป